

АНОТАЦІЯ

Антибура Ю. П. Науково-методичне забезпечення шкільної історичної освіти в Україні (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). – Кваліфікаційна наукова робота на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Мелітополь, 2020.

Зміст анотації. Дисертаційна робота є історико-педагогічним дослідженням науково-методичного забезпечення шкільної історичної освіти в Україні кінця ХХ – початку ХХІ століття.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет. Розкрито наукову новизну, що полягає у тому, що *уперше* на підставі аналізу наявних джерел цілісно досліджено науково-методичне забезпечення шкільної історичної освіти в Україні наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття; з'ясовано чинники, що вплинули на формування науково-методичного забезпечення шкільної історичної освіти; *уточнено* періодизацію трансформації змісту історичної освіти та сутність ключових понять дослідження (методи навчання, методика навчального предмета, навчальна програма, навчальний посібник, підручник, освіта, зміст освіти, мета навчання, науково-методичне забезпечення історичної освіти); *узагальнено* теоретичні і практичні здобутки вчених і педагогів щодо розвитку науково-методичного забезпечення історичної освіти в школах України; *подальшого розвитку* набули перспективи використання історичного досвіду в умовах Нової української школи.

Здобуття Україною незалежності кардинальним чином вплинуло на формування змісту шкільної історичної освіти, яка потребувала негайного оновлення, відмови від класового та формаційних підходів, деміфологізації та ліквідації «темних плям». Зміст історичної освіти в школах України потребував оновлення й для того, щоб подолати старі стереотипи,

пов'язані з формаційним підходом до вивчення історії, гармонійно інтегрувати національну історію в загальноєвропейські процеси, примирити регіональний та загальнонаціональний аспекти, підвищити якість знань з історії. Ці проблеми наразі актуальні, потребують подальших зусиль наукової-педагогічної спільноти. Для вчителів історії пропонується велика кількість методичної літератури та дидактичних матеріалів. Підручники з історії оновлюються та перевидаються кожні п'ять років. Сьогодні українські заклади середньої освіти мають можливість самостійно обирати ті навчальні посібники, за якими будуть викладатися курси історії. Все це дає широкі можливості для відбору методів викладання та вибудови індивідуальної освітньої траєкторії для кожного здобувача освіти. Серед такого великого і різнобічного обсягу матеріалів для вчителів, важливо вибрати саме той, який допоможе учневі ефективно засвоїти набуті знання та застосовувати їх в житті. Саме тому аналіз накопиченого досвіду розробки підходів до змісту та науково-методичного забезпечення шкільної історичної освіти є вкрай актуальним. Виходячи із сучасного суспільно-політичного становища в країні: окупації частини території, операції об'єднаних сил на східних кордонах країни, має підвищитись роль саме історичної шкільної освіти для виховання громадянина, свідомістю якого складно маніпулювати за допомогою викривлення історичних фактів.

В першому розділі на основі аналізу історіографії проблеми встановлено, що окремі аспекти науково-методичного забезпечення шкільної історичної освіти були об'єктом уваги вчених-істориків та вчителів-практиків. Проте активізувались такі дослідження з проголошенням незалежності України в 1991 році. Зміни ж останніх років (основні положення Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», програми з історії для загальноосвітніх навчальних закладів 2013-2019 років тощо) майже не розглядаються. В педагогічних дослідженнях, до яких належать навчальні посібники та підручники із загальної педагогіки, історії

педагогіки, педагогічні хрестоматії, окреслюються мета та завдання середньої освіти в Україні загалом; в наукових монографіях та посібниках аналізується зміст історичної освіти, простежується процес оновлення навчальних програм та підручників; посібники з методики викладання історії в школах орієнтовані на практичні аспекти викладання історії, акцентують увагу на структурі та змісті уроків історії; матеріали тематичних конференцій та круглих столів присвячені дискусіям про мету та зміст історичної освіти, її проблемам та способам їх подолання. Джерела з проблеми, що досліджувалась, поділено на декілька груп: архівні матеріали; нормативно-правові акти органів законодавчої та виконавчої влади, що опубліковані в офіційних засобах масової інформації; спеціалізована друкована продукція – підручники та посібники для вчителів історії, розробки уроків та позаурочних заходів, календарні плани тощо; освітянська періодика.

Розкрито основні підходи до визначення таких базових понять, як методи навчання, навчальна програма, навчальний посібник, підручник, освіта, зміст освіти. Науково-методичне забезпечення шкільної історичної освіти визначено як сукупність нормативних документів, методичної літератури й дидактичних матеріалів, засобів та методів навчання, які всебічно забезпечують її ефективне функціонування. Науково-методичне забезпечення шкільної історичної освіти включає в себе такі структурно-функціональні елементи як: нормативні документи (інструктивно-методичні листи МОН України, державні стандарти освіти, концепції розвитку історичної освіти, навчальні програми, методичні рекомендації), навчальні видання (підручники, навчальні посібники, дидактичні матеріали, інструкції до практичних робіт та занять, навчальних проєктів тощо), аудіовізуальні та педагогічні програмові засоби навчання.

Визначено п'ять етапів становлення та розвитку сучасного науково-методичного забезпечення шкільної історичної освіти:

- 1989-1992 рр. – в умовах розпаду СРСР і здобуття Україною незалежності, виокремлюється самостійний курс історії України. В новій

програмі проголошувалося звільнення від «білих плям» історії. Видаються нові підручники, натомість будуються вони ще на теоретичних засадах радянської історіографії.

- 1992-1996 рр. – проголошується відхід від формаційного підходу, в методиці викладання історії робиться акцент на цивілізаційному підході. В програмі з'являються вимоги щодо формування в учнів дослідницько-пошукових вмінь. В цей період створюється перше покоління підручників з історії, що акцентують увагу на українській громадянській позиції та почуттях патріотизму.

- 1996-2005 рр. – програму з всесвітньої історії відокремлено від програми з історії України. Запроваджено 12-ти бальну систему оцінювання, у зв'язку з чим було переглянуто критерії оцінювання навчальних досягнень з історії.

- 2005-2009 рр. – перехід школи на 12-річний термін навчання. Створення нових програм для 12-річної школи.

- 2009-2016 рр. – скасування 12-річного терміну навчання. Підготовка навчальних програм в новій редакції. Вперше окремою та обов'язковою складовою програми стають практичні заняття.

- 2016-2019 рр. – оновлення навчальних програм відповідно до компетентнісного підходу. Створення принципово нового для української школи інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ».

Кожен з цих етапів характеризується оновленням програм, змінами підручників та принципово новими підходами до методики викладання історії.

Розглянувши етапи трансформації науково-методичного забезпечення шкільної історичної освіти, виявлено чинники, що впливали на цей процес. На першому етапі трансформацій (1989-1992 рр.) великий вплив на зміст історичної освіти мали глибокі соціально-політичні та економічні зміни, що розгорнулися в Україні після розпаду СРСР. Цей етап характеризується, зокрема, збереженням навчального предмету «Історія СРСР» в українських

школах. Остаточо відмовились від вивчення історії СРСР як окремого предмету лише на наступному етапі (1992-1996 рр.). З цього часу зміст історичних курсів в Україні визначався «Концепцією шкільної історичної освіти», відповідно до якої було підготовлено навчальну програму та видано підручники для 5-го і 10-11 класів. 1996-2005 рр. характеризуються жвавим творенням підручників з вітчизняної історії. Впродовж 2005-2009 рр. на формування змісту шкільної історичної освіти вплинули пошуки нових підходів до викладання історії. Зміст освіти вибудовували на основі синтезу культурологічного, цивілізаційного та соціоантропоцентричного підходів. До того ж була необхідність оновлення навчальних програм у зв'язку із переходом на 12-бальну систему оцінювання та 12-річний термін навчання. Наступний етап трансформацій (2009-2016 рр.) характеризується зміною структури навчання (відмова від 12-річної школи). Впровадження особистісно-орієнтованого підходу вплинуло на значне розвантаження навчальних програм, а діяльнісний підхід зумовив появу практичних занять. Мета шкільної історичної освіти формулювалась відповідно до компетентнісного підходу. В 2016-2019 рр. оновлення змісту шкільної історичної освіти зумовлено ідеєю про інтеграцію історичних курсів.

Таким чином, визначено, що основними чинниками, які впливали на трансформацію науково-методичного забезпечення шкільної історичної освіти впродовж досліджуваного періоду були: соціально-політичні – необхідність легітимізувати українську незалежність, становлення нового нормативно-правового забезпечення; економічні – неспроможність молодій країні відразу забезпечити школи новими підручниками, відсутність ресурсів для реформування системи загальної середньої освіти; науково-педагогічні – орієнтація на нові підходи (культурологічний, цивілізаційний, особистісно-орієнтований, компетентнісний).

В другому розділі охарактеризовано навчальні програми з історії, шкільні історичні курси, підручники та підходи до викладання. Відзначений принцип альтернативності, за яким відбувається створення нових

підручників. Кожні п'ять років МОН України пропонується кілька комплектів підручників із сучасним навчально-методичним апаратом. Починаючи з 1991 року сформовані авторські колективи, до яких періодично додаються нові автори. Описано новий інтегрований курс для 10-11 класу «Історія: Україна і світ», в якому проблематика історії України внесена у світовий історичний контекст і водночас показано, як вона цей контекст творить. Наголошено на важливості курсу «Історія рідного краю» для національно-патріотичного виховання, відродження історичної пам'яті та духовності.

Серед методів, що найчастіше використовуються в процесі викладання історії виділено репродуктивний, діалогічний, проблемно-пошуковий, особистісно-орієнтований та компетентісно-орієнтований. Розглянуто впровадження в освітній процес принципів соціальної практики та педагогіки життєтворчості.

В третьому розділі розглянуто нормативно-правову базу шкільної історичної освіти, в тому числі – стандарти, концепції та методичні рекомендації МОН України. Проаналізовано погляди істориків-науковців на сучасний урок історії. Наголошено на важливості медіаосвіти для підготовки учнів до життя в сучасному інформаційному світі. Окреслено перспективи використання медіаконтенту на уроці історії. Нова українська школа дає змогу переглянути та суттєво оновити принципи викладання історії в закладах загальної середньої освіти, проте вимагає рішучої зміни стандартних форм уроків історії та оцінювання навчальних досягнень учнів. На перше місце має вийти дослідницький компонент навчання, що може значно підвищити загальний інтерес учнів до предмету, зниження якого останнім часом є проблемою для освіти. Важливе місце має зайняти й самоосвіта учнів. Оновлені програми пропонують цілу низку компетентностей, що їх мають набути здобувачі освіти в процесі вивчення предмету. Такі ключові компетентності прописані й в концепції Нової української школи. Однією з ключових компетентностей називають

соціальну та громадянську. Вона сприятиме успіхові здобувачів освіти в сучасному суспільстві, що стрімко розвивається та змінюється.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його основні положення та результати можуть використовуватись як рекомендації для розробки концепцій, проєктів та стратегій розвитку й реформування сучасної шкільної історичної освіти в Україні. Документальний та фактологічний матеріал, що його зібрано під час дослідження, може слугувати основою для підготовки навчальних та методичних посібників, бути складовою частиною відповідних навчальних курсів, зокрема для здобувачів вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, 014 Середня освіта (за спеціалізаціями), 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Ключові слова: зміст освіти, метод навчання, навчальна програма, підручник, науково-методичне забезпечення.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Антибура Ю. П. Педагогіка життєтворчості в періодичних виданнях України: огляд вибраних роздумів. *Збірник наукових праць «Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах»*. 2017. Вип. 54 (107). С. 9-19.

2. Антибура Ю. П. З історії становлення шкільного курсу краєзнавства на прикладі Запорізької області. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2018. Випуск №60. С. 13-17.

3. Антибура Ю. П. Концептуальні засади викладання історії в контексті Нової української школи. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2018. № 2 (21). С. 205-210.

4. Antybura Y. P. School historical education in Ukraine in the post-Soviet period. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2020 Feb. VIII (87). P. 7-10. (*Index Copernicus*).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

5. Антибура Ю. П. «Медіаконтент на уроках історії в загальноосвітніх школах України: перспективи та ризики використання». *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*. 2017. №4. С. 78-88. (*Index Copernicus*).

6. Антибура Ю. П. Визначення терміну «соціальна практика» як компонента компетентнісного підходу в освіті. *Актуальні проблеми формування професіоналізму майбутніх педагогів: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. МДПУ імені Б. Хмельницького, Мелітополь, 21 жовтня 2016 р. С. 7-11.

7. Антибура Ю. П. Оновлення змісту шкільної історичної освіти як науково-педагогічна проблема. *Перспективи розвитку сучасної науки: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції*, Київ, 15-16 липня 2017 р. С. 31-32.

8. Антибура Ю. П. Синхронно-паралельне викладання історії: перспективи впровадження. *Пріоритетні напрямки розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, Одеса, 11-12 серпня 2017 р. С. 78-80.

9. Антибура Ю. П. Актуальні проблеми методичного забезпечення історичної освіти в школах України. *Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій: матеріали Всеукраїнської наукової конференції*, ДНУ ім. О. Гончара, м. Дніпро, 24-25 листопада 2017 р. С. 133-134.

10. Антибура Ю. П. Науково-методичне забезпечення історичної освіти: джерельна база питання. *Сучасні проблеми та перспективи розвитку психології і педагогіки: матеріали Міжнародної наукової конференції*, ТНУ імені В. Вернадського, Київ, 1-2 грудня 2017 р. С. 9-10.

11. Антибура Ю. П. Формування інформаційно-цифрової компетентності учнів на уроках історії засобами медіаконтенту. *Актуальні питання підготовки майбутніх фахівців педагогічної освіти в умовах освітніх трансформацій*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. МДПУ ім. Б. Хмельницького, Мелітополь, 21 грудня 2017 р. С. 10-16.

12. Антибура Ю. П. Компетентнісний потенціал шкільного інтегрованого курсу «Історія. Україна і світ». *Досвід і проблеми організації соціальної та життєвої практики учнів і студентів на засадах компетентнісного підходу до освіти (до 25-річчя Наукової школи педагогіки та психології життєтворчості)*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Запоріжжя, 12-13 жовтня 2018 р. С. 16-17.

13. Антибура Ю. П. Етапи становлення науково-методичного забезпечення шкільної історичної освіти. *Сучасна наука: тенденції та перспективи*: матеріали Всеукраїнської Internet-конференції, Мелітополь, 23-24 жовтня 2019 р. С. 9-12.

ABSTRACT

Antybura Yu. P. Methodological support of school historical education in Ukraine (the end of XXth – the beginning of XXIst century). – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis research for Ph.D. degree in the specialty 011 – Educational and pedagogical sciences. Bohdan Khmelnytskyi Melitopol State Pedagogical University, Melitopol city, 2020.

Abstract content. Thesis paper is the historical and pedagogical research of the methodological support of school historical education in Ukraine at the end of XXth – at the beginning of XXIst century.

The timeliness of topic is substantiated in the introduction; moreover, the purpose, task, subject, and scope of research were defined. The academic novelty

was identified; it resides in the fact that the methodological support of school historical education in Ukraine at the end of XXth – at the beginning of XXIst century was studied integrally *for the first time ever* on the basis of the available sources analysis; the paper also identified the factors which had impact on the formation of the methodological support of school historical education; division of transformation of the content of school historical education into periods and the essence of key terms of the research (teaching methods, school subject methodology, academic program, study guide, course book, education, education content, training objective, methodological support of historical education) were *specified*; the theoretical and practical advances of the scientists and education specialists in respect of the development of methodological support of historical education in Ukrainian schools were *summarized*; the prospects of the historical experience use under the conditions of New Ukrainian school *was taken further*.

Attainment of independence by Ukraine influenced drastically on the formation of content of school historical education which required instant updating, rejection of class and formation approaches, demythologization and liquidation of “dark spots”. The content of historical education in Ukrainian also required updating in order to break old stereotypes related to the formation approach to history study, to integrate the national history into common-European processes seamlessly, to bring together the regional and nation-wide aspects, and to improve the quality of history knowledge. These problems are live and topical today; they require further efforts of the scientific and pedagogical community. The great variety of methodical literature and didactic materials is proposed to the teachers of history. History course books are updated and republished each five years. Today Ukrainian secondary education establishments have an opportunity to select the study guides for history courses teaching at their own discretion. All of this provides wide possibilities for selection of the modes of instruction and forming the individual educational path for each student. It is important to choose that particular material among such great variety of materials for teachers which will enable the pupil to absorb

the knowledge gained efficiently and to apply this knowledge in real life. This is why the analysis of the instructional guidelines of development of the approaches to the content and methodological support of school historical education is extremely important. According to the current social and political situation in the country (occupation of some part of its territory, joint forces operation at the eastern border of the country) the importance of that particular historical school education shall be increased for education of the citizen whose mind can be hardly manipulated with the use of the historical facts misrepresentation.

It was established in the first section on the basis of the analysis of the problem historiography that the certain aspects of the methodological support of school historical education were in the area of focus of the historical scientists and practicing teachers. However, the number of such researches increased after declaration of independence of Ukraine in 1991. Nevertheless, the changes of the recent years (basic provisions of the Acts of Ukraine “On the education”, “On the general secondary education”, history curriculum for general educational institutions within 2013-2019 etc.) are hardly considered. The general pedagogical researches including the study guides and course books on the general education science, history of the education science, pedagogical reading books define the purpose and the task of secondary education in Ukraine in general; the research monographs and the study guides analyze the content of the historical education and track the process of updating the academic programs and course books; the study guides on the methodology of history teaching in school are oriented toward the practical aspects of history teaching and place the emphasis on the structure and content of history lessons; materials of thematic conferences and round tables are devoted to the discussions of the purpose and content of historical education, its problems and the ways of their solution. The sources of the matter explored are divided into several groups: archive materials; laws and regulations of the legislative and executive authorities published in the official mass media; special-purpose printed products – course books and study guides for history teachers,

development of lessons and extracurricular events, schedule plans etc.; educational periodical publications.

The paper identifies the basic approaches to definition of such fundamental terms as teaching methods, academic program, study guide, course book, education, and education content. The methodological support of school historical education was defined as the set of the regulatory documents, methodical literature, and the didactic materials, training resources and methods ensuring its efficient functioning in an integrated manner. The methodological support of school historical education includes such structural-functional elements as: the regulatory documents (instructional and methodological letters of the Ministry of Education and Science of Ukraine, state educational standards, concepts of historical education development, academic programs, recommended practice), educational publications (course books, study guides, didactic materials, instructions for practical works and classes, class projects etc.), multi-media and pedagogical software training resources.

The paper identifies five stages of establishment of modern methodological support of school historical education:

- 1989-1992: separation of the history of Ukraine as an independent course under the conditions of the collapse of the USSR and attainment of independence by Ukraine. Liberation from the "white spots" of history was proclaimed in the new curriculum. The publication of new course books was started. However, they are still based on the theoretical foundations of the Soviet historiography.

- 1992-1996: the departure from the formational approach was proclaimed, the civilization approach was emphasized in the history teaching methodology. The requirements to the development of the research and exploratory skills of pupils were imposed in the curriculum. The first generation of history course books was created within that time which placed the emphasis on the Ukrainian civic position and a sense of patriotism.

- 1996-2005: separation of the World History Curriculum from the curriculum of the History of Ukraine. Introduction of a 12-point assessment system, and therefore the criteria for assessment of academic achievements in history were reviewed.
- 2005-2009: transition to 12-year period of study in school. Development of new curricula for 12-year school.
- 2009-2016: cancellation of 12-years period of study. Development of new editions of academic programs. The practical classes become the individual and compulsory component of the curriculum for the first time ever.
- 2016-2019: updating the academic programs according to the competency-based approach. Development of the integrated course “History: Ukraine and the world” which is fundamentally new for Ukrainian school.

Each of these stages is characterized by the curricula updating, introduction of amendments into course books and fundamentally new approaches to the history teaching methodology.

The factors which influenced on this process were identified after consideration of the stages of transformation of the methodological support of school historical education. The historical education content at the first stage of transformations (1989-1992) was greatly influenced by the groundbreaking social and political and economical changes which took place in Ukraine after the collapse of the USSR. This stage is characterized, in particular, by the continued existence of the school subject “USSR History” in Ukrainian schools. The final rejection of study of USSR history as the individual subject happened only at the next stage (1992-1996). Since that time the content of the historical course in Ukraine was defined by the “Concept of school historical education” according to which the academic program was prepared, and the course books for the 5th and 10th-11th forms were published. The period of 1996-2005 is characterized by the active composition of course books on the national history. The formation of the content of school historical education within 2005-2009 was influenced by the searching for new approaches to history teaching. The education content was

formed on the basis of the synthesis of the culturological, civilization and socioanthropocentric approaches. Moreover, there was a necessity of updating the academic programs due to transition to 12-point assessment system and 12-year period of study. The next stage of transformations (2009-2016) was characterized by the change of education structure (rejection of 12-year school). The implementation of the person-centered approach influenced on the great relief of the academic programs, and the activity approach caused the introduction of the practical classes. The purpose of school historical education was formulated according to the competency-based approach. Updating the content of school historical education within 2016-2019 was caused by the idea of the historical courses integration.

So, it was defined that the basic factors which influenced on the transformation of the methodological support of school historical education included: social and political – necessity of legitimization of Ukrainian independency, establishment of new legislative environment; economical – failure of young country to provide schools with new course books at once; scientific and pedagogical – transition to new approaches (culturological, civilization, person-centered, and competency-based).

The second section characterized the history curricula, school historical courses, course books, and approaches to teaching. The paper specifies the principles of alternativeness according to which new course books are composed. Every year the Ministry of Education and Science of Ukraine offers several series of course books with up-to-date learning and teaching instruments. Starting from 1991 the stable writing teams were formed; new teams are also added regularly. The paper describes new integrated course for 10th-11th form "History: Ukraine and the world" in which the range of problems of the history of Ukraine was introduced into the world historical context. At the same time it was shown how it creates this content. The importance of the course "Native land history" for the national and patriotic education, renewal of historical memory and spirituality was emphasized.

The following methods were identified among the most used history teaching methods: procreative, dialogic, problem and searching, learner-centered, and competency-oriented. The implementation of the principles of social practice and creative life education science into the learning process was considered.

The legal and regulatory framework of school historical education, including the standards, concepts, and the instructional guidelines of the Ministry of Education and Science of Ukraine was considered in the third section. The views of the historical scientists to the modern history lesson were analyzed. The importance of media education for training of pupils for life in the today's information world was emphasized. The prospects of the media content use during the history class were outlined. New Ukrainian school gives an opportunity to review and to update substantially the principles of history teaching at the general secondary education establishments. However, it requires the groundbreaking change of the standard form of history classes and assessment of the academic achievements of pupils. The research component of study shall take centre stage. This can improve the general interest of pupils to the subject substantially. The loss of interest became the problem for education recently. Self-education of pupils shall also loom large. The curricula updated propose the wide range of competencies which have to be mastered by the students in the course of subject study. Such key competencies are also specified in the concept of New Ukrainian school. The social and civil competencies are mentioned as of the key competencies. This will help pupil to achieve success in the modern rapidly evolving and changing society.

Practical importance of the research resides in the fact that its basic provisions and results may be used as the recommendations for the development of concepts, projects, and strategies of development and reformation of modern school historical education in Ukraine. The documentary and fact-based material collected during the research may constitute grounds for preparation of the study guides and teaching aids; it may be the component of the corresponding training courses, in particular, for the students of the specialty

014 Secondary education (in the field of subject specialization), 015 Professional education (in the field of specialization).

Key words: education content, teaching method, academic program, course book, methodological support.

THE LIST OF THE PUBLISHED PAPERS ON THE SUBJECT OF THESIS RESEARCH

Academic papers including published basic results of thesis research:

1. Antybura Yu. P. Education science of creative life in the Ukrainian periodical literature: review of the selected thoughts. *Collection of academic papers "Education science of the formation of creative personality in higher and general education schools"*. 2017. Issue 54 (107). P. 9-19.

2. Antybura Yu. P. Excerpts on the history of the establishment of school course of the regional ethnography using the example of Zaporizhzhia region. *Scientific magazine of the National Pedagogical Dragomanov University. Series 5. Pedagogical sciences: reality and prospects*. 2018. Issue no. 60. P. 13-17.

3. Antybura Yu. P. Conceptual foundations of history teaching in the context of New Ukrainian school. *Scientific newsletter of Melitopol State Pedagogical University. Series: Education Science*. 2018. No. 2 (21). P. 205-210.

4. Antybura Y. P. School historical education in Ukraine in the post-Soviet period. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2020 Feb. VIII (87). P. 7-10. (*Index Copernicus*).

Published papers of the approbatory nature:

5. Antybura Yu. P. "Media content during the history classes in Ukrainian general education schools: prospects and risks of use». *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*. 2017. No. 4. P. 78-88. (*Index Copernicus*).

6. Antybura Yu. P. Definition of the term "social practice" as the component of the competency-based approach in education. *Current issues of*

the formation of the professional competence of teachers to-be: materials of All-Ukrainian research-to-practice conference. Bohdan Khmelnytskyi Melitopol State Pedagogical University, Melitopol city, October 21, 2016. P. 7-11.

7. Antybura Yu. P. Updating of content of school historical education as the scientific and pedagogical problem. *Prospects for the modern science development: materials of III International research-to-practice conference, Kyiv, July 15-16, 2017. P. 31-32.*

8. Antybura Yu. P. Simultaneous and parallel history teaching: implementation prospects. *Priority fields of development of modern pedagogical and psychological sciences: Materials of the international research-to-practice conference, Odesa, August 11-12, 2017. P. 78-80.*

9. Antybura Yu. P. Current issues of methodological support of historical education in the Ukrainian schools. *Education and science under the conditions of global transformations: materials of All-Ukrainian scientific conference, Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro city, November 24-25, 2017. P. 133-134.*

10. Antybura Yu. P. Methodological support of historical education: key basis of the question. *Contemporary issues and prospects of psychology and education science development: materials of the International scientific conference, V.I. Vernadskyi Taurida National University, Kyiv city, December 1-2, 2017. P. 9-10.*

11. Antybura Yu. P. Building of the information and digital competence of pupils during the history classes by means of media content. *Topical issues of training of the pedagogical education professionals to-be under the conditions of the educational transformations: materials of II All-Ukrainian research-to-practice conference. Bohdan Khmelnytskyi Melitopol State Pedagogical University, Melitopol city, December 21, 2017. P. 10-16.*

12. Antybura Yu.P. Competency-based capacity of school integrated course “History. Ukraine and the world». *Experience and problems of arrangement of social and life practice of pupils and students on the grounds of of*

the competency-based approach to education (to the 25th anniversary of Scientific school of education science and creative life psychology): materials of the International research-to-practice conference, Zaporizhzhia, October 12-13, 2018. P. 16-17.

13. Antybura Yu. P. Stages of establishment of the methodological support of school historical education. *Modern science: trends and prospects: materials of All-Ukrainian Internet-conference, Melitopol, October 23-24, 2019. P. 9-12.*